

LIETUVOS RESPUBLIKOS GAMINIŲ IR PASLAUGŲ PRIEINAMUMO REIKALAVIMŲ ĮSTATYMO PROJEKTO AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai

2019 m. balandžio 17 d. buvo priimta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/882 dėl gaminių ir paslaugų prieinamumo reikalavimų (Europos prieinamumo aktas) (toliau – Prieinamumo direktyva), kurios tikslas – suderinti prieinamumo reikalavimus tam tikriems gaminiams ir tam tikroms paslaugoms, kad Europos Sąjungos (toliau – ES) vidaus rinka sklandžiai veiktų, panaikinant dėl skirtingų nacionalinės teisės aktų kylančias kliūtis laisvam gaminių ir paslaugų judėjimui bei kad kuo daugiau asmenų su negalia galėtų naudotis atitinkamais gaminiais ir paslaugomis.

Aplinkos prieinamumas asmenims su negalia yra viena iš pagrindinių jų savarankiškumo sąlygų, kad asmenys su negalia galėtų gyventi savarankiškai ir visapusiškai dalyvauti visose gyvenimo srityse. Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijoje įtvirtintas prieinamumo principas, kuris yra asmenų su negalia galimybių užtikrinimo veiksnys visose gyvenimo srityse. Lietuvoje dideliu iššūkiu išlieka neprieinamumas asmenims su negalia, kas neužtikrina jiems galimybių gauti informaciją suprantama kalba apie prekes ir paslaugas bei jų įsigyti. Neįgaliųjų reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – NRD) duomenimis, net 65 procentai asmenų su negalia dėl aplinkos neprieinamumo patiria sunkumų savarankiškai gyvendami, naudodamiesi viešosiomis paslaugomis ir įsigydami prekes ar paslaugas.

NRD užsakymu atliktas kokybinis tyrimas „Paslaugų prieinamumo ir gaminių tinkamumo visiems Lietuvoje gyvenantiems vartotojams kuo platesniu mastu“¹ analizė atskleidė, kad teikiant paslaugas arba gaminant gaminius paslaugų teikėjai ir (ar) gamintojai daugiausia dėmesio skiria judėjimo negalią turinčių asmenų poreikiams, nevertinant kitokias negalias (regos, klausos, pažinimo, psichosocialinės) turinčių asmenų poreikių, o didelė dalis vartotojų negali tinkamai įvertinti prekės kokybės ir ją pasinaudoti dėl netinkamos prekės pakuotės ar informacijos apie prekę pateikimo (šriftas, kontrastas, garsinė informacija ir pan.).

Didelė dalis prekių ir paslaugų nėra pakankamai prieinamos asmenims su negalia, dėl vieningo visose ES valstybėse narėse prekių ir paslaugų prieinamumo, kaip vieno iš pagrindinio reikalavimų, reglamentavimo trūkumo. Nacionaliniuose teisės aktuose nėra apibrėžti bendri reikalavimai gaminiams ir paslaugoms.

Nuo 2025 m. įsigaliosianti Prieinamumo direktyva bus taikoma kompiuteriams ir operacinėms sistemoms, mokėjimo terminalams ir tam tikriems savitarnos terminalams (pvz., bankomatams, bilietų pardavimo automatams, registracijos automatams ir interaktyviems informacijos teikimo savitarnos terminalams), išmaniesiems telefonams ir kitai įrangai, naudojamai elektroninių ryšių paslaugoms, televizijos įrangai su skaitmeninės televizijos paslaugomis, elektroninėms skaityklėms. Taip pat telefonijos paslaugoms, paslaugoms, kuriomis suteikiama prieiga prie audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų, tam tikriems oro, autobusų, geležinkelių ir vandens transporto paslaugų elementams (pvz., interneto svetainėms, nešiojamaisiais prietaisais teikiamoms paslaugoms, elektroniniams bilietams ir informacijos teikimui), banko paslaugoms vartotojams, elektroninėms knygoms, elektroninės prekybos paslaugoms, atsakymams į skubios pagalbos pranešimus, kurie gaunami skubiosios pagalbos tarnybų ryšio numeriu 112. Europos Komisija, priimant Prieinamumo direktyvą, išpareigojo parengti prieinamumo reikalavimų technines specifikacijas ir darniuosius standartus, kurie sudarys prielaidas aukščiau išvardintų prekių ir paslaugų vienodiems prieinamumo reikalavimams ES valstybėse narėse.

Prieinamumo direktyvoje numatytas perkėlimo terminas – 2022 m. birželio 28 d. Reglamentavimas ir atitinkami prieinamumo reikalavimai taikomi nuo 2025 m. birželio 28 d.

¹ Tyrimo rezultatai skelbiami NRD interneto svetainėje: <https://www.ndt.lt/wp-content/uploads/UD-tyrimas-ataskaita-2020-01-24-galutine.pdf>.

Atsižvelgiant į tai, kad Prieinamumo direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę terminas jau yra pasibaigęs ir į tai, kad 2022 m. liepą buvo gauta Europos Komisijos užklausa dėl Prieinamumo direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę, egzistuojant rizikai, kad bus pradėta ES teisės pažeidimo procedūra ir siekiant kuo greičiau užtikrinti tiek teisės į prieinamumą reglamentavimą gaminių ir paslaugų srityje, tiek sudaryti tinkamas sąlygas ekonominės veiklos vykdytojams pasirengti įgyvendinti gaminių ir paslaugų prieinamumo reikalavimus, Lietuvos Respublikos Vyriausybė Lietuvos Respublikos Seimui siūlo svarstyti Lietuvos Respublikos gaminių ir paslaugų prieinamumo reikalavimų įstatymo projektą (toliau – Centrinis įstatymas) skubos tvarka.

Siekiant tinkamai išanalizuoti egzistuojančią teisinę aplinką bei pasirengti Prieinamumo direktyvos perkėlimui, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos užsakymu buvo atliktas teisinis tyrimas.² Atsižvelgiant į šio tyrimo rezultatus ir į teisės aktų rengimo procese dalyvavusių institucijų bei socialinių partnerių išvalgas buvo parengtas ir teikiamas Centrinis įstatymas, sukursiantis aiškų institucinės sąrangos modelį, numatant prieinamumo politikos formavimo Lietuvoje atsakomybę, gaminių ir paslaugų prieinamumo priežiūros koordinavimo ir vykdymo mechanizmus, procesuose dalyvaujančias institucijas ir jų atsakomybių pasidalijimą, kartu siekiant sinergijos.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Centrinio įstatymo projektą rengimą inicijavo Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

Centrinio įstatymo projektą parengė Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, bendradarbiaudama su darbo grupės Prieinamumo direktyvos perkėlimui į nacionalinę teisę, sudarytos Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2020 m. gegužės 26 d. įsakymu Nr. A1-453 „Dėl darbo grupės 2019 m. balandžio 17 d. Europos parlamento ir tarybos direktyvos (ES) 2019/882 Dėl gaminių ir paslaugų prieinamumo reikalavimų perkėlimo į nacionalinę teisę sudarymo“, nariais.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Šiuo metu Lietuvoje nuosekli rinkos priežiūra prieinamumo reikalavimų atžvilgiu nėra vykdoma, tačiau atskirose srityse egzistuoja pavieniai prieinamumo reikalavimai:

- *viešųjų pirkimų srityje*: Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 37 straipsnyje bei Lietuvos Respublikos pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymo 50 straipsnyje nustatyti privalomi prieinamumo reikalavimai;
- *transporto srityje*: prieinamumo reikalavimus nustato tiesioginio taikymo ES teisės aktai: 2004 m. vasario 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 261/2004, nustatantis bendras kompensavimo ir pagalbos keleiviams taisyklės atsisakymo vežti ir skrydžių atšaukimo arba atidėjimo ilgam laikui atveju, panaikinantį Reglamentą (EEB) Nr. 295/91, 2006 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1107/2006 dėl neįgalių asmenų ir ribotos judėsenos asmenų teisių keliaujant oru, 2007 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1371/2007 dėl geležinkelių keleivių teisių ir pareigų, 2010 m. lapkričio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1177/2010 dėl jūrų ir vidaus vandenų keliais vykstančių keleivių teisių, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 2006/2004 ir 2011 m. vasario 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 181/2011 dėl miesto ir tolimojo susisiekimo autobusų transporto keleivių teisių, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 2006/2004;
- *apstatytos aplinkos srityje*: Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo 11 str. 1 d. numato, kad „reikalavimai dėl neįgaliiesiems fiziškai tinkamos

² Tyrimo rezultatai skelbiami Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos interneto svetainėje: <https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/tyrimai/ministerijos-uzsakymu>.

aplinkos visose gyvenimo srityse įgyvendinami atliekant teritorijų planavimą ir statinių projektavimą bei viešosios paskirties pastatų, būsto ir jo aplinkos, viešojo transporto objektų, skirtų keleiviams aptarnauti, ir jų infrastruktūros, informacinės aplinkos pritaikymą neįgaliųjų specialiesiems poreikiams“;

- *audiovizualinės žiniasklaidos srityje*: priimta 2010 m. kovo 10 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/13/ES dėl valstybių narių įstatymuose ir kituose teisės aktuose išdėstytų tam tikrų nuostatų, susijusių su audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų teikimu, derinimo (Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyva), kuri perkelta į Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymą, o Lietuvos nacionaliniam radijui ir televizijai taikomi dar griežtesni reikalavimai pagal Lietuvos Respublikos Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos įstatymą.

4. Siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Priėmus Centrinį įstatymą, pirmiausia, siekiama tinkamai perkelti ir įgyvendinti Prieinamumo direktyvą. Siūlomas reglamentavimas užtikrins, kad į rinka būtų teikiami tik prieinamumo reikalavimus atitinkantys gaminiai ir teikiamos tik prieinamumo reikalavimus atitinkančios paslaugos, kai šiems gaminiams ir paslaugoms yra taikomi tokie reikalavimai.

Centriniame įstatyme apibrėžiami gaminiai ir paslaugos, kuriems taikomi prieinamumo reikalavimai, gamintojų, importuotojų, platintojų ir paslaugų teikėjų pareigos, įskaitant techninių dokumentų, atitikties deklaracijų rengimą ir CE ženklavinimą bei neproporcingos naštos vertinimo pagrindines nuostatas. Centrinio įstatymo prieduose pateikiami taikytini prieinamumo reikalavimai bei neproporcingos naštos vertinimo kriterijai.

Teigiami rezultatai: įsigaliojus Centriniam įstatymui, bus sudarytos sąlygos laisvam prekių ir (ar) paslaugų judėjimui Europos ekonominėje erdvėje, taip gerinant verslo sąlygas. Kartu, bus užtikrintos asmenų su negalia teisės, susijusios su prieinamumu, nes daugiau asmenų su negalia be kliūčių turės galimybę naudotis gaminiams ir paslaugomis.

Centriniame įstatyme taip pat nustatomas nacionalinis Prieinamumo direktyvos įgyvendinimo modelis, įskaitant rinkos priežiūros mechanizmą. Siūlomas modelis, įskaitant procesines bei atsakomybės nuostatas, sukurtas remiantis jau egzistuojančiais modeliais, įtvirtintais Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatyme bei Lietuvos Respublikos produktų saugos įstatyme. Centrinio įstatymo rengimo metu svarstytos įvairios alternatyvos dėl nacionalinio modelio, kuriuo būtų įgyvendinta Prieinamumo direktyva, įskaitant ir galimybę centralizuotai vykdyti rinkos priežiūrą. Atsižvelgiant į tai, kad prieinamumo reikalavimai yra pirmiausia skirti asmenų su negalia teisėms užtikrinti, įprastai taikant universalios dizaino principą, t. y. sukuriant visiems asmenims tinkamą aplinką, todėl prieinamumo reikalavimo įgyvendinimas yra naudingas įvairioms visuomenės grupėms (pagyvenusiems asmenims, nėsčiosioms, keleiviams su bagažu ir pan.). Tačiau prieinamumo reguliavimas ir pareiga užtikrinti prieinamumą pirmiausia kyla iš asmenų su negalia teisių apsaugai skirtų teisės aktų, kuriuose nustatomas prieinamumo reikalavimas, taip pat detalizuojami jo standartai, sukuriamos pareigos konkrečioms institucijoms ir pan.

Kiti Centrinio įstatymo rengimo metu svarstyti modeliai buvo sutelkti į rinkos priežiūros prioritetą požiūrį (pvz., svarstyta galimybė centrinę politikos formavimo instituciją pasirinkti Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministeriją bei jos pavaldžią (įgaliotą) įstaigą kaip politiką koordinuojančią instituciją), tačiau Centriniame įstatyme siūlomas modelis pasirinktas atsižvelgiant į asmenų su negalia teisių apsaugos institucinį mechanizmą – pagal šiuo metu galiojančią Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymą, asmenų su negalia socialinės integracijos politiką formuoja ir įgyvendina Vyriausybė, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, kitos ministerijos pagal kompetenciją, NRD, savivaldybės, asmenų su negalia asociacijos ir kiti subjektai. Taip pat atsižvelgta į politiką formuojančių institucijų ir metodinę pagalbą teikiančių institucijų jau sukauptas kompetencijas asmenų su negalia teisių užtikrinimo ir (ar) prieinamumo srityje bei į tai, kad, atsižvelgiant į Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijoje įtvirtintus principus nėra priimtina kurti atskiras (segreguotas) sistemas, kuriomis naudotųsi tik asmenys su negalia – būtent todėl yra efektyviausia stiprinti jau šiuo metu egzistuojančių rinkos

priežiūros institucijų, vykdančių rinkos priežiūrą tokiose pat ar panašiose srityse, kompetencijas, *inter alia*, prieinamumo srityje, taip užtikrinant ne tik gaminių ir paslaugų prieinamumo reikalavimų laikymąsi, tačiau taip pat ir užtikrinant, kad rinkos priežiūros institucijos, vykdydamos kitas funkcijas, būtų labiau prieinamos asmenims su negalia bei kitiems asmenims, turintiems individualių poreikių. Pagal ES valstybių narių pasisakymus ES lygmens dėl Prieinamumo direktyvos susitikimų metu, panašų, decentralizuotą perkėlimo modelį, naudoja ir kitos ES valstybės narės – Lenkija, Suomija, Vokietija, Švedija, Slovėnija ir kt.

Centriniame įstatyme yra įtvirtintos *ex post* vertinimo nuostatos, kurios užtikrins, kad nustatomas teisinis reglamentavimas bus įvertintas jam pradėjus veikti, įskaitant galimybes išplėsti Centrinio įstatymo taikymą papildomiems paslaugoms ir gaminiams.

Centriniame įstatyme pasirinkta neperkelti neprivalomų Prieinamumo direktyvos nuostatų dėl apstatytos aplinkos, atsižvelgiant į tai, kad žymi dalis kitų ES valstybių narių to daryti neketina – pvz., Liuksemburgas, Belgija, Danija ir kt.

Politikos formavimas

Atsižvelgiant į šiuo metu vykdomas ministerijų funkcijas, numatoma, kad Socialinės apsaugos ir darbo ministerija formuoja valstybės politiką gaminių ir paslaugų prieinamumo srityje ir organizuoja, koordinuoja ir kontroliuoja valstybės politikos gaminių ir paslaugų prieinamumo srityje įgyvendinimą.

Ekonomikos ir inovacijų ministerija dalyvauja formuojant, koordinuojant ir kontroliuojant valstybės politiką gaminių ir paslaugų prieinamumo srityje dėl konkurencijos politikos, ES vidaus rinkos politikos, viešųjų pirkimų politikos, verslo ir rinkos priežiūros.

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija dalyvauja formuojant, koordinuojant ir kontroliuojant valstybės politiką gaminių ir paslaugų prieinamumo srityje dėl fizinės aplinkos prieinamumo.

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija dalyvauja formuojant, koordinuojant ir kontroliuojant valstybės politiką gaminių ir paslaugų prieinamumo srityje dėl vartotojų teisių.

Lietuvos Respublikos finansų ministerija dalyvauja formuojant, koordinuojant ir kontroliuojant valstybės politiką gaminių ir paslaugų prieinamumo srityje dėl finansų rinkos ir finansinių paslaugų.

Lietuvos Respublikos kultūros ministerija dalyvauja formuojant, koordinuojant ir kontroliuojant valstybės politiką gaminių ir paslaugų prieinamumo srityje dėl visuomenės informavimo ir leidybos.

Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerija dalyvauja formuojant, koordinuojant ir kontroliuojant valstybės politiką gaminių ir paslaugų prieinamumo srityje dėl transporto ir elektroninių ryšių prieinamumo.

Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija dalyvauja formuojant, koordinuojant ir kontroliuojant valstybės politiką paslaugų prieinamumo srityje dėl Bendrojo pagalbos centro atsakymų į skubios pagalbos prašymus, kurie gaunami skubios pagalbos tarnybų ryšio numeriu 112.

Atitinkamai, numatoma, kad Socialinės apsaugos ir darbo ministerija kartu su socialinės apsaugos ir darbo ministro įgaliota institucija atliks gaminių ir paslaugų prieinamumo situacijos stebėseną Lietuvoje, kitos ministerijos stebėseną turės atlikti savo kompetencijų srityse ir, pagal poreikį, teikti informaciją Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai.

Koordinacinis lygmuo

Siekiant efektyvaus bendradarbiavimo tiek formuojant gaminių ir paslaugų politiką, tiek ir įgyvendinant gaminių ir paslaugų prieinamumo politiką bei vykdant rinkos priežiūrą, Centrinio įstatymu siūloma steigti Gaminių ir paslaugų prieinamumo klausimų koordinavimo komisiją (toliau – Komisija).

Planuojama, kad Komisija veiks NRD. Planuojama, kad Komisiją sudarys ministerijų, rinkos priežiūros institucijų, metodinę pagalbą teikiančių institucijų bei ekonominių ir (ar) socialinių partnerių atstovai.

Rinkos priežiūros lygmuo

Atsižvelgiant į tai, kad iki šiol rinkos priežiūra dėl prieinamumo nebuvo vykdoma (išskyrus kelias išimtis) ir siekiant įgyvendinti Prieinamumo direktyvą, siūloma naudotis Lietuvoje jau egzistuojančiais rinkos priežiūros mechanizmais, kurie yra susiformavę pagal sektorinį reglamentavimą, taip pat Lietuvos Respublikos produktų saugos įstatymą, ir atitinkamai priskirti rinkos priežiūros funkcijas taip:

Gaminys ar paslauga	Rinkos priežiūros institucija
Bendrosios paskirties vartotojų kompiuterių aparatinės įrangos sistemos ir tos aparatinės įrangos sistemoms skirtoms operacinėms sistemoms	Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba (toliau – Tarnyba)
Savitarnos terminalai (mokėjimo terminalai, savitarnos terminalai, kurie skirti paslaugoms, kurioms taikomas šis įstatymas – bankomatai, bilietų pardavimo automatai, registracijos automatai, interaktyvūs informacijos teikimo savitarnos terminalai, paštomatai, taros surinkimo automatai, pastatų vidaus navigacijos informacinės lentos	Tarnyba
Vartotojų galiniai įrenginiai su interaktyviais kompiuteriniais pajėgumais, naudojami elektroninių ryšių paslaugoms	Tarnyba
Vartotojų galiniai įrenginiai su interaktyviais kompiuteriniais pajėgumais, naudojami prieigai prie audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų	Lietuvos radijo ir televizijos komisija
Elektroninės skaityklės	Tarnyba
Elektroninių ryšių paslaugos	Ryšių reguliavimo tarnyba
Paslaugos, kuriomis suteikiama prieiga prie audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų	Lietuvos radijo ir televizijos komisija
Keleivinio oro, autobusų, geležinkelių ir vandens transporto paslaugos (išskyrus mieste ir priemiesčiuose teikiamas transporto paslaugas bei regioninio transporto paslaugas), interneto svetainės, nešiojamaisiais prietaisais teikiamos paslaugos (įskaitant mobiliąsias programas), elektroniniais bilietai ir elektroninių bilietų pardavimo paslaugos, informacijos apie transporto paslaugas teikimas (įskaitant kelionių informaciją realiuoju laiku)	Lietuvos transporto saugos administracija
Keleivinio oro, autobusų, geležinkelių ir vandens transporto paslaugos (įskaitant mieste ir priemiesčiuose teikiamas transporto paslaugas bei regioninio transporto paslaugas), esantys interaktyvūs savitarnos terminalai (išskyrus tuos, kurie yra transporto priemonių, orlaivių, laivų ir riedmenų, naudojamų bet kuriai tokių keleivinio transporto paslaugų daliai teikti, įmontuotos sudedamosios dalys)	Lietuvos transporto saugos administracija
Banko paslaugos vartotojams	Tarnyba
Elektroninės knygos bei specialiai programinė įranga	Tarnyba
Elektroninės prekybos paslaugos	Tarnyba

Metodinė pagalba

Atsižvelgiant į tai, kad Centriniam įstatyme nustatomas naujas reglamentavimas ir į tai, kad atitinkamai jau veikiančios institucijos turi sukaupusios nemažą patirtį dirbant su asmenų su negalia teisėmis ir (ar) prieinamumu, Centriniam įstatyme numatoma, kad socialinės apsaugos ir darbo ministro įgaliota įstaiga (planuojama, kad NRD) kartu su kultūros ministro įgaliota įstaiga (planuojama, kad Lietuvos aklujų biblioteka) ir Lietuvos banku teikia metodinę pagalbą politiką formuojančioms institucijoms bei rinkos priežiūros institucijoms, kartu pasitelkiant ir asmenų su negalia nevyriausybinės organizacijas. Rinkos priežiūros institucijos, kaip tą numato Prieinamumo direktyva, taip pat turės teikti metodinę pagalbą ekonominės veiklos vykdytojams, taip pat rengti pagalbinius dokumentus (gaires, įrankius ir kt.).

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimtų Įstatymų projektų pasekmės ir kokių priemonių reikia imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus Centrinį įstatymą neigiamų pasekmių nenumatoma. Atsižvelgiant į tai, kad įsigaliojus Centriniam įstatymui ekonominės veiklos vykdytojai turės susipažinti su nustatytais reikalavimais, juos taikyti ir parengti atitinkamus dokumentus, Centrinio įstatymo rengimo metu buvo atliktas administracinės naštos vertinimas, kuris parodė, kad Centriniam įstatyme nustatyti informaciniai įpareigojimai yra būtini ir pagrįsti, o administracinė našta proporcinga siekiamam tikslui.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimtas Centrinis įstatymas įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės. Atlikus Centrinio įstatymo antikorupcinį vertinimą rizikų nenumatyta.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Prieinamumo direktyvos perkėlimas į nacionalinę teisę neigiamos įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės. Atsižvelgiant į tai, kad keitimai yra susiję su Prieinamumo direktyvos perkėlimu į nacionalinę teisę ir į tai, kad Prieinamumo direktyva priimta 2019 m., o įsigalios tik 2025 m., laikoma, kad verslo sektorius turi pakankamai laiko pasiruošti pokyčiams, kurie bus taikomi visoje Europos ekonominėje erdvėje. Europos Komisijai parengus prieinamumo reikalavimų technines specifikacijas ir darniuosius standartus, ekonominės veiklos vykdytojai galės jais vadovautis ir taip paprasčiau prisitaikyti prie gaminių ir paslaugų prieinamumo reikalavimų.

Papildomai pastebėtina, kad Prieinamumo direktyva nustato pereinamąjį laikotarpį kuris baigiasi 2030 m. birželio 28 d., per kurį paslaugų teikėjai gali toliau teikti savo paslaugas naudodami gaminius, kuriuos jie iki tos datos teisėtai naudojo teikdami panašias paslaugas. Taip pat paslaugų sutartys, sudarytos anksčiau nei 2025 m. birželio 28 d., gali likti galioti be pakeitimų iki jų galiojimo pabaigos, tačiau ne ilgiau kaip penkerius metus nuo Centrinio įstatymo įsigaliojimo.

8. Ar Įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Centrinis įstatymas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams. Projektas tiesiogiai neįgyvendina Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. 155 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“, tačiau prisideda prie šių jo priemonių:

- „2.2.4. Didinti kultūros ir visuomenės informavimo paslaugų prieinamumą žmonėms su negalia ir socialinės atskirties grupėms, atitinkamai pritaikyti jiems informacinę infrastruktūrą, užtikrinti jų teisę savarankiškai dalyvauti kultūroje“;
- „3.2.5. Mažinti žmonių su negalia diskriminaciją, sukuriant informacijos prieinamumo neįgaliesiems sistemą“.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos strateginio valdymo įstatymu, Centriniam įstatyme numatoma, kad Vyriausybė tvirtina nacionalines plėtros programas, kuriose suplanuojamos gaminių ir paslaugų prieinamumo skatinimo priemonės.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus Centrinį įstatymą bus reikalinga priimti įgyvendinamuosius teisės aktu, nurodytus 12 aiškinamojo rašto punkte.

Laikantis teisėkūros ekonomiškumo principo kartu su Centrinio įstatymu nėra teikiami kiti įstatymų projektai, kurių vienintelis pakeitimas būtų jų priedų pakeitimas, siekiant nurodyti, kad jie įgyvendina Direktyvą (ES) 2019/882 dėl juose vartojamų sąvokų ir (ar) bendrųjų nuostatų, tačiau šie įstatymai turės būti pakeisti kitą kartą, į jų priedus įtraukiant Direktyvą (ES) 2019/882, kai atitinkami įstatymai bus keičiami iš esmės: Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas, Lietuvos Respublikos kelių transporto kodeksas, Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymas, Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymas, Lietuvos Respublikos transporto veiklos pagrindų įstatymas, Lietuvos Respublikos Bendrojo pagalbos centro įstatymas, Lietuvos Respublikos neįgalųjų socialinės integracijos įstatymas, Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas, Lietuvos Respublikos paslaugų įstatymas, Lietuvos Respublikos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros įstatymas.

10. Įstatymų projektų atitiktis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimams ir Įstatymų projektų sąvokų, jas įvardijančių terminų įvertinimas Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Centrinis įstatymas atitinka Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimus. Centriniam įstatyme vartojamos sąvokos įvertintos Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo nustatyta tvarka.

11. Įstatymų projektų atitiktis Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos dokumentams

Centrinis įstatymas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos teisės normas.

12. Įstatymams įgyvendinti reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, šių aktų rengėjai ir terminai

Siekiant įgyvendinti Centrinį įstatymą bei perkelti Prieinamumo direktyvą pilna apimtimi, reikalingi šie įgyvendinamieji teisės aktai:

Teisės aktas	Priimantis subjektas	Teisės aktą rengiantis subjektas	Terminas
Gaminių bandinių paėmimo tvarka (procedūra, atlyginimas už gaminius)	Lietuvos Respublikos Vyriausybė arba jos įgaliota institucija	Ekonomikos ir inovacijų ministerija	2022-12-31
Koordinacinės gaminių ir paslaugų prieinamumo komisijos nuostatai (įskaitant sudarymo tvarką) bei šios komisijos personalinė sudėtis	Socialinės apsaugos ir darbo ministro įgaliota institucija	Socialinės apsaugos ir darbo ministro įgaliota institucija	2022-12-31
Vidinės rinkos priežiūros institucijų tvarkos (patikrinimų atlikimas, skundų ir	Rinkos priežiūros institucijos	Rinkos priežiūros institucijos	2022-12-31

pažeidimų nagrinėjimo taisyklės, informavimo apie pažeidimus tvarkos ir kt.)			
--	--	--	--

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti

1. **NRD** nurodė tokį poreikį Centrinio įstatymo įgyvendinimui, NRD viso planuojama įsteigti 5 papildomus etatus:

1.1. Vyriausiojo patarėjo etatą darbui su metodine pagalba ir atstovavimui ES formatuose – nuo 2023 m. sausio – lėšų poreikis darbo užmokesčiui yra 28,6 tūkst. Eur kasmet.

1.2. Patarėjo etatą darbui su metodinės pagalbos teikimu, tikslinių grupių pereinamumo poreikių analize – nuo 2023 m. sausio – lėšų poreikis darbo užmokesčiui yra 24,7 tūkst. Eur kasmet.

1.3. Patarėjo etatą darbui su metodinės pagalbos teikimu bei komunikacija su gamintojais bei paslaugų teikėjais – nuo 2023 m. liepos – lėšų poreikis darbo užmokesčiui yra 24,7 tūkst. Eur kasmet (2023 m. reikalingos lėšos vienam pusmečiui – 12,4 tūkst. Eur).

1.4. 2 patarėjų etatus darbui su metodinės pagalbos teikimu – nuo 2025 m. sausio – lėšų poreikis darbo užmokesčiui yra 24,7 tūkst. Eur kasmet kiekvienam patarėjo etatui.

Papildomai, šių darbuotojų darbo vietų įrengimui ir jų ryšio išlaidoms bus reikalingos valstybės biudžeto lėšos, detali informacija pateikiama lentelėje:

	2023 m.	2024 m.	2025 m.	2026 m.	2027 m.	2028 m.	2028 m.	2029 m.	2030 m.
Darbo užmokestis su darbdavio mokesčiais	65,7	78	127,4	127,4	127,4	127,4	127,4	127,4	127,4
Prekės	12	-	8	-	-	-	-	-	-
Komandiruotės	7	7	7	7	7	7	7	7	7
Ryšio išlaidos	0,25	0,3	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Viso (tūkst. Eur):	84,95	85,3	142,9	134,9	134,9	134,9	134,9	134,9	134,9

2. Centriniam įstatyme numatomų rinkos priežiūros funkcijų vykdymui **Tarnybai** nuo 2025 m. reikės papildomų 10 etatų (po 2 etatus Tarnybos regioniniuose skyriuose ir 2 etatus Tarnybos administracijoje). Bendras finansinių išteklių poreikis kasmet Tarnybai būtų apie 330 864 eurų (286 704,00 eurų darbo užmokesčiui ir 44 160,00 eurų kitoms išlaidoms (darbo vietos išlaikymui, aprūpinimui).

3. Centrinio įstatymo įgyvendinimui **Lietuvos transporto saugos administracijoje** reikės sukurti 1 darbo vietą, kuriai išlaikyti bus reikalingos šios papildomos valstybės biudžeto lėšos:

	2023 m.	2024 m.	2025-2030 m.
Darbo užmokestis su darbdavio mokesčiais	28,7	28,7	Bus patikslinta pagal nustatytą poreikį
Prekės	4	-	
Komandiruotės	0,2	0,2	
Ryšio išlaidos	0,25	0,25	
Viso (tūkst. Eur):	33,15	29,15	

4. Centriniam įstatyme numatomų rinkos priežiūros funkcijų vykdymui, preliminarai, **Lietuvos radijo ir televizijos komisijai** nuo 2025 m. reikės papildomo 1 etato, kurio išlaikymui reikėtų 33 000 eurų per metus.

Jeigu valstybės biudžeto lėšos 2023 m. nebus skirtos, institucijos joms priskirtas funkcijas turės įgyvendinti iš joms skirtų valstybės biudžeto asignavimų.

14. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai, rekomendacijos ir

išvados

Rengiant Centrinį įstatymą buvo atsižvelgta į darbo grupės, į kurios sudėtį įeina kompetentingų institucijų, asmenų su negalia bei vartotojų nevyriausybinių organizacijų bei akademinės bendruomenės atstovų, bei kitų subjektų, pasiūlymus. Centrinis įstatymas buvo aptartas susitikime su asmenų su negalia nevyriausybėmis organizacijomis – šios organizacijos pastabų Centriniam įstatymui neturėjo ir išreiškė lūkestį, kad ateityje Centrinio įstatymo apimtis galės būti plečiama.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia Įstatymų projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant „Europos žodyno“ (*Eurovoc*) terminus, temas bei sritis

Reikšminiai žodžiai, kurių reikia Įstatymų projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal „Europos žodyną“ (*Eurovoc*), yra „vidaus rinka“, „ES rinka“, „neįgalusis“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.